

Renesansa

ZGODNJA RENESANSA

Arhitektura

- Proučevanje antičnih spomenikov
- Sestavljena preglednica vseh antičnih oblik
- Zapisana pravila, ki naj bi omogočala pravilno predstavljanje prostora
- **ZNAČILNOSTI:**
 - o Obujanje antične teorije in prakse (antični el.)
 - o 10 vitrujevih knjig [de architectura](#)
 - o Zidne površine skoraj prazne
 - o [Estetski kanon](#); harmonija, simetrija, umirjenost, lepota
 - o Idealna geom. lika: [krog](#) in [kvadrat](#)
 - o [Centralni stavbni tip](#)
 - o Spoštovanje načel [središčne kompozicije](#)
 - o Razcvet urbanizma

Filippo Brunelleschi

- ❖ Proučevanje spomenikov starih Rimljanov
- ❖ Odkrije [geometrijske \(linearne\) perspektive](#)
- ❖ **PR:** F. Brunelleschi, kupola florentinske stolnice
PR: F. Brunelleschi, c. Sv Lovrenca v Firencah
PR: F. Brunelleschi, kapela Pazzi pri c. Sv Križa

Leon Battista Alberti

- ❖ [Uomo universale](#)
- ❖ Kipar, slikar
- ❖ Naznanja [klasicizem](#)
- ❖ Razvil [centralni tloris](#) – vsi deli stavbe usmerjeni v isto točko.
- ❖ Temeljna načela renesanse: Načelo simetrije + idealnih proporcev
- ❖ **PR:** L. B. Alberti, c. sv. Andreja v Mantovi
PR: L. B. Alberti, Tempio Malatestiano v Riminiju

PROFANA ARH.

- Nova naloga = [mestna palača](#)
- **KARAKTERISTIČNE TOČKE:**
 - o Utrdbena arh: stroga zunanost + odprta notranost
 - o Tloris: pravokotnik
 - o Razdelitev nadstropij: utrjeno pritličje, piano nobile, služničad
 - o Zunanjščina oblečena v [rustiko](#)
 - o Nadstropje ločeno z venčnim zidcem
 - o Odprto notranje arkadno dvorišče oblikovan kot kvadrat s fontano
 - o V notranjosti svetli bivalni prostori, široka stopnišča

- o Palača = izraz ideje o moči in bogastvu naročnika
- **PR:** Michelozzo, palača Medici – Riccardi v Firencah
- PR:** L. B. Alberti, palača Rucellai v Firencah

URBANIZEM

- Uveljavlja pravilno mrežo ulic
- Gl ideja = velik odprt trg
- Centralni tempelj na sredini;
 - o Ulice v mreži ali v obliki O ali zvezde
 - o Ulice združujejo v 1 točki

Kiparstvo

- Močna antična tradicija
- Cilj renesančnega kip: **iskanje realizma**
- Zanimanje za **naravo in človeka** (v središču je človek)
- **SPLOŠNE OBLIKOVNE ZNAČILNOSTI:**
 - o Zgledovanje po **gr. In rim. Kipih**
 - o **Idealizacija**
 - o Anatomska pravilnost teles
 - o Uveljavitev kanona, proporcev
 - o Uravnotežena kompozicija
 - o Biblične teme v duhu renesančnega humanizma
 - o **Antične teme** (teme klasične mitologije)
 - o Konjeniški spomeniki + razkošno poudarjen nagrobnik + portretno doprsje
 - o Razcvet aktov, portretov
 - o Obujanje tehnike **plitkega reliefa**
 - Veliko pozornost prostorskemu okviru
 - Oblikovan s pravili **centralne perspektive**

Lorenzo Ghiberti

- ❖ Prvine **pozne gotike**
 - Estetski kanon
 - Idealizacija
 - Dekorativnost
- ❖ Prvine **renesanse**
 - Centralna perspektiva
 - Obvladovanje anatomije
 - Naturalizem v detajlih
 - Dramska napetost
- ❖ Natečaj: vrata paradiža
- ❖ **PR:** Lorenzo Ghiberti, Žrtvovanje Izaka
- PR:** Lorenzo Ghiberti, V vrata stolnične krstilnice v Firencah

Donatello

- ❖ Kolerik, nasilen
- ❖ Figure **anatomsko pravilne + individualizirane**

- ❖ Načela **linearne perspektive** + **čustva** = osupljiv realizem
- ❖ Bronu vrne mesto (kakor ga je imel v antiki, saj je bil poznavalec antičnega kip.)
- ❖ **PR:** Donatello, prerok Habakuk
PR: Donatello, Konjeniški portret Gattamelatte
PR: Donatello, David

Andrea del Verrocchio

- ❖ Razgibanost
- ❖ Psihološka resničnost
- ❖ Moč + vitalnost + življenje
- ❖ **PR:** Andrea del Verrocchio, David
PR: Andrea del Verrocchio, Konjeniški spomenik Bartolomea Colleoni

Slikarstvo

- Ločimo;
 - o JUŽNO (Ita)
 - o SEVERNO (Flandrija, Holandija, Nemčija)

JUŽNO SLIK.

- Ne morejo zgledovati po antičnem slik., ker ga ni
- Osebe se **gibljejo**
- Osebe živijo v prostorih in pokrajinah, ki so v **sorazmerju z njihovo velikostjo**
- **Učna doba** = iskanje razmerja med perspektivo in prostorom
- **IKONOGRAFSKI MOTIVI**
 - o **Krščanska vsebina**
 - o **Mitološke zgodbe**
 - o **Pastoralni motivi** = izpovedovanje skladnosti človeka in narave
 - o **Žanrski motivi**
- **SLOGOVNE IN VSEBINSKE ZNAČILNOSTI**
 - o Uporaba in študij **linearne in zračne perspektive**
 - Matematičen izračun globine in razmerja
 - o Kompozicije so tektonske in prevladuje **piramidalna kompozicija**
 - o V prvi fazi **tempera**. Iz NL **oljnate barve**.
 - o **Realizem** upodobitev na sliki:
 - Prepričljiva telesnost oseb
 - Zmerno gibanje
 - Zvestoba detajlu
- Dva centra:
 - o **Firence**
 - Poudarek na liniji
 - Najprej risba, nato kompozicija
 - Na koncu svetloba in barva
 - o **Benteke**
 - Posebna skrb barvi in svetlobi
 - Barva sliko zapolnjuje in oblikuje

Masaccio

- ❖ Uporablja matematične zakone (**linearne**) perspektive
- ❖ Bistveno je določiti horizont in očišče, v katerega se zlivajo vse točke
- ❖ **PR:** Davčni novič

Paolo Uccella

- ❖ Zanima perspektiva
- ❖ **PR:** Paolo, Uccella, Bitka pri San Romanu

Piero della Francesca

- ❖ Figure postavljene v zračne in svetle prostornine
- ❖ Med prvimi se ukvarja z zračno perspektivo
- ❖ Oddaljeni predmeti manjši ter blažjih kontur + barve izgubijo intenzivnost
- ❖ **PR:** Piero della Francesca, Urbinski diptih
PR: Piero della Francesca, Freske z legendo sv. Križa

Andrea Mantegna

- ❖ Prvi v Ita slikal na platno
- ❖ Hladne barve
- ❖ Začetnik **stropne iluzionistične poslikave**
- ❖ **PR:** Andrea Mantegna, stropna poslikava v Cameri degli Sposi
PR: Andrea Mantegna, Mrtvi Kristus

Sandro Botticelli

- ❖ **PR:** Sandro Botticelli, Rojstvo Venere
PR: Sandro Botticelli, Pomlad

SEVERNO SLIK.

Ita dežele	S dežele
- vpliv antike, iskanje idealne lepote - uravnoteženost kompozicij, statične - študij (perspektive, barve in kompozicije) se opira na znanstvena spoznanja mat. in fizike - prevladuje tempera	- antika ni izhodišče - navezovanje na gotsko tradicijo in naravo - do spoznanja o anatomiji in perspektivi z opazovanjem

- SLOGOVNE IN VSEBINSKE ZNAČILNOSTI

- o Telo upodobljeno realistično, po modelu
- o Vsakdanje življenje predmetov in rastlin – detajlna mikro pripoved
- o Obrazni realizem, severnjaški realizem
- o Prikrit simbolizem (simboli vezani na srednjeveško krščansko um.)
- o Žanr, tihožitja, krajina
- o Nova tehnika, **oljno slikarstvo**
 - Debeli nanosi barv
 - Ker se počasi suši, možno popravki
 - Natančni detajli

- Barve močne, svetleče
- o Ni mitoloških motivov
- o Središče je Flandrija

Jan van Eyck

- ❖ **PR:** Jan van Eyck, Gentski oltar
- PR:** Jan van Eyck, Madona kanclerja Rolina
- PR:** Jan van Eyck, Arnolfinijeva zaroka

Rogier van der Weyden

- ❖ **PR:** Rogier van der Weyden, Snemanje s križa

Hugo van der Goes

- ❖ **PR:** Hugo van der Goes, Poklon pastirjev

VISOKA RENESANSA

- Nadaljevanje zgodnje z dodatkom: [duhovni vidik](#)
- Naravo podredili umetnosti
- Bolj spontani
- Nova centra [Rim](#) in [Benetke](#)

Arhitektura

- Gradnja [masivnejša](#), [monumentalna](#)
- [Razgibanost](#) stavbnih prvin

Donato Bramante

- ❖ Centralni tloris + kupola + elementi antične arh.
- ❖ **PR: Donato Bramante, Tempietto**
- PR:** Donato Bramante, načrt za c. sv. Petra v Rimu
- PR:** Michelangelo, c. sv. Petra
- PR:** Preddverje Medičejske knjižnice
- PR:** Michelangelo, Medičejska kapela
- PR:** Michelangelo, Kapitolski trg v Rimu

Kiparstvo

- **POSEBNOSTNI RAZVOJ**
 - o Helenizem vnese v kiparstvo več [slikovitosti](#), [gibanja](#)
 - o V ospredju mehka [senzualnost](#) + sofisticirana merila lepega
 - [Več življenja](#)
 - Kipi bolj [suhi in togi](#)

Michelangelo Buonarotti

- ❖ Študiral anatomijo
- ❖ **PR:** Michelangelo Buonarotti, Pieta v c. sv. Petra
- PR:** Michelangelo Buonarotti, David

PR: Michelangelo Buonarotti, Nagrobnik papeža Julijana II

PR: Michelangelo Buonarotti, Mojzes

PR: Michelangelo Buonarotti, Sužnja

PR: Michelangelo Buonarotti, nagrobnik Giuliana in Lorenza de Medici

Slikarstvo

- Jedro renesanse iz Firenc v Rim (Rafael, Leonardo da Vinci, Michelangelo)
- Ob koncu 15. St v Benetke
- Lepota = skladnost celote
- Uravnoteženost čustev v človeku + skladnost človeka z naravo

Leonardo da Vinci

- ❖ **PR:** Leonardo da Vinci, Mona Lisa
- PR:** Leonardo da Vinci, Madona v votlini
- PR:** Leonardo da Vinci, Zadnja večerja
- PRR:** Leonardo da Vinci, sv. Ana Samotretja

Rafael Santi

- ❖ Mirne, harmonične poteze
- ❖ Vtis popolnega ravnovesja
- ❖ Idealizira model
- ❖ **PR:** Rafael Santi, Lepa vrtnarica
- PR:** Rafael Santi, Atenska šola
- PR:** Rafael Santi, portret papeža Leona X.
- PR:** Rafael Santi, sikstinska Madona
- PR:** Michelangelo Buonarotti, Sveta družina
- PR:** Michelangelo Buoarotti, sikstinska kapela
- PR:** Michelangelo Buonarotti, Strop Sikstinske kapele
- PR:** Michelangelo Buonarotti, Poslednja sodba

BENETKE

- **GLAVNE KARAKTERISTIKE:**
 - o Barva najpomembnejše izrazno sredstvo
 - o Ravnovesje in skladnost, zlati rez
 - o Oljna tehnika slikanja na platno
 - o Ni fresk (zaradi vlage), nadomestijo velike oltarne slike
 - o Barvna perspektiva
 - o Med motivi prevladujejo: portreti, biblijske teme in mitološke teme
 - o Antična botanika kot personifikacija beneške um.
 - o Čaščenje Marije: stenske slikane slike krasi Marijina podoba
 - o Marija na prestolu + svetniki in svetnice stojijo skupaj ob njej in so globoko zamišljeni
 - o Ni več pomenske perspektive

Giovanni Bellini

- ❖ Z dnevno svetlobo mehko osenčil pokrajino in figure
- ❖ **PR:** Giovanni Bellini, Oltarn podoba

PR: Giovanni Bellini, Portret doža Leonarda

Girgione

- ❖ Barva glavno sredstvo
- ❖ Povezovanje človeške figure in skrivnost narave = SKLADNOST razpoloženja
- ❖ **PR:** Girgione, Trije filozofi
- PR:** Girgione, Nevihta
- PR:** Girgione, Spča Venera

Tizian

- ❖ Liki izraznejši + kompozicija monumentalnejša
- ❖ **PR:** Tizian, Urbinska Venera
- PR:** Tizian, Assunta
- PR:** Tizian, Danaja
- PR:** Tizian, Portret papeža Pavla III

SEVERNA VISOKA RENESANSA

NEM	NIZ
- poznogotsko slikarstvo	- severnoevropska renesansa
Ohranja gotška tradicija	

- Močen upad po oltarnih slikah in religiozni um.
- Vzpon doživi **posvetna motivika**
- **Cvetel portret**
- **Žanr, krajina, tihožitje**
- Prizori iz kmečkega življenja

NIZOZEMSKA

- Religiozno občutenje
- Usmerjeno v iskanje notranjih vrednot

Hieronimus Bosch

- ❖ Bogata fantazijska simbolika
- ❖ Vse njegove slike imajo isto sporočilo
- ❖ Človek prišel na svet, da greši + ponavlja izvorni greh
- ❖ **PR:** Hieronimus Bosch, Triptih s senenim vozom
- PR:** Hieronimus Bosch, Triptih z vrtom naslad

Pieter Bruegel st.

- ❖ Njegove slike hvalnica naravi
- ❖ Tihožitja + prizori iz kmečkega življenja
- ❖ Slike ljudi, ki trdo garajo + spoštuje običaje in cerkvene zakone
- ❖ **PR:** Pieter Bruegel st, Kmetska svatba
- PR:** Pieter Bruegel st, Vrnitev lovcev

NEMČIJA

- **Grafična tehnika** = umetnik obdela matično ploščo, MATICA + nanjo nanese barvo + odtisne + podpiše + označi
- **Lesorez** = lesena tabla, odtisnejo igle, ki ostanejo po procesu dolbljenja

- **Bakrorez** = bakrena plošča, vtisnejo se vpraskane poteze
- **Suha igla**

Alber Dürer

- ❖ Obvladoval barvo, svetlobo, kompozicijo in perspektivo ITA slikarjev
- ❖ Mnogi večplastni simboli
- ❖ Lepota ni le v znanju posnemanja, ampak v veličastju notranjega sveta, ki se skriva za zunanjim videzom
- ❖ Durer najbolj priznan grafik
- ❖ **PR: Albert Dürer, Kristomorfní portret**
PR: Albert Dürer, 12letni Jezus med pismouki
PR: Albert Dürer, 4 apostoli
PR: Albert Dürer, 4 apokaliptični jezdecí
PR: Albert Dürer, itez, smrt in hudič
- **PR:** Cranach, Venera

Hans Holbein ml.

- ❖ **PR:** Hans Holbein ml, Portret Erazma Rotterdamskega
- ❖ **PR:** Hans Holbein ml., Ambasadorja

KRIZA V UMETNOSTI

- Pozno 16. St
- Dosegli so vse k čemur so težile stare generacije
- Noben risarski izziv ni bil več težek
- Presegli najvišje dele antike

POZNA RENESANSA – MANIERIZEM

- **Maniera** = način kako se kaj dela, osebni stil
- **Nemirni časi**
- Reformacija + verske vojne + kmečki upori
- Slabe letine + hude zime + gospodarski zlom
- Gosp., pol., duhovna, intelektualna kriza
- **Maniereizem** = prehodno obdobje med renesanso in barokom
- **Nov estetski kanon**
- **Kršenje pravil** visoke renesanse
- Popolnost ni več zanimiva
- Cilj: **nepričakovana, šokantna, nezaslišana**

Arhitektura

- Glavna značilnost: **negacija estetskega kanona visoke renesanse**
- Antiklasična pravila: **rušenje idealnih razmerij**, kopičenje enakih arh. Členov, paralelizem členov
- **Poudarjena rustika**

- Zanimiv ambient postane dvorišče.
- Notranjost pomembnejša kot zunanost
- Dekoracija
- Asimetrični tloris
- Konec simetrije + uravnovešenosti + harmonija + lahkotnost
- **PR:** Giorgio Vasari, Palača Uffizi
- **PR:** Bartolommeo Ammanati, dvorišče palače Pitti

Andrea Palladio

- ❖ V arh. Naj prevladujejo pravila in razum
- ❖ Posnemanje in idealiziranje antike
- ❖ **PR:** Andrea Palladio, Vila Rotonda
- PR:** Andrea Palladio, cerkev San Giorgio Maggiore

Kiparstvo

- Spreminjanje oblik in vsebin
- Ni več kontraposta
- Figura serpentinata
- Disproporcionalnost
- Majhne glave, mogočnatelesnost
- Neobičajne kompozicije
- Gibkost, dinamičnost in prodiranje v prostor
- Zahtevne in zapletene oblike
- Prepletenost, nestabilnost
- Pretiravanje, bogata domišljija
- **PR:** Benvenuto Cellini, Solnica za Franca I
- PR:** Benvenuto Cellini, Perzej z Meduzino glavo
- PR:** Michelangelo Buonarroti, Pieta Rondanini
- PR: Giambologna, Merkur**
- PR:** Giambologna, Ugrabitev Sabink

Slikarstvo

- Kršenje idealov renesančne lepote, popolnosti
- Dinamične, krožne kompozicije
- Kovinski, vijolični, zeleni, roza toni barv.
- Osrednji motiv je decentraliziran
- Podaljšane figure v pretiranih, nelogičnih, neudobnih zvutih položajih
- Kršenje načel perspektive, napačnost razmerij
- Čustvena razburkanost
- **PR:** Rosso Fiorentino, Snemanje s križa
- PR:** Pontormo, Polaganje v grob
- PR:** Parmigianino, Madona z dolgim vratom
- PR:** Bronzino, Algeorija ljubezni
- PR:** Bronzino, portret Eleonore Toledske s sinom

Benetke

Jacobo Tintoretto

- ❖ Lepe slike, ki ne ganejo
- ❖ Cilj: Približati napetsot drame gledalcem
- ❖ **PR:** Jacobo Tintoretto, Odkritje trupla sv. Marka
- PR:** Jacobo Tintoretto, Zadnja večerja

El Greco

- ❖ **PR:** El Greco, Pogreb grofa Orgaza
- PR:** El Greco, Laokoont

ZGODNJA RENESANSA.....	1
Arhitektura.....	1
Filippo Brunelleschi.....	1
Leon Battista Alberti.....	1
PROFANA ARH.....	1
URBANIZEM.....	2
Kiparstvo.....	2
Lorenzo Ghiberti.....	2
Donatello.....	2
Andrea del Verrocchio.....	3
Slikarstvo.....	3
JUŽNO SLIK.....	3
Masaccio.....	4
Paolo Uccella.....	4
Piero della Francesca.....	4
Andrea Mantegna.....	4
Sandro Botticelli.....	4
SEVERNO SLIK.....	4
Jan van Eyck.....	5
Rogier van der Weyden.....	5
Hugo van der Goes.....	5
VISOKA RENESANSA.....	5
Arhitektura.....	5
Donato Bramante.....	5

Kiparstvo.....	5
Michelangelo Buonarotti.....	5
Slikarstvo.....	6
Leonardo da Vinci.....	6
Rafael Santi.....	6
BENETKE.....	6
Giovanni Bellini.....	6
Girgione.....	7
Tizian.....	7
SEVERNA VISOKA RENESANSA.....	7
NIZOZEMSKA.....	7
Hieronimus Bosch.....	7
Pieter Bruegel st.....	7
NEMČIJA.....	7
Alber Dürer.....	8
Hans Holbein ml.....	8
KRIZA V UMETNOSTI.....	8
POZNA RENESANSA – MANIERIZEM.....	8
Arhitektura.....	8
Andrea Palladio.....	9
Kiparstvo.....	9
Slikarstvo.....	9
Benetke.....	10
Jacobo Tintoretto.....	10
El Greco.....	10